

VISOKI PRELAZI DO LADAKA

MARJAN CENCEN

Opojni trenutki himalajskih dolin so vedno minevali prehitro, da bi od njih ostala tista prijetna usedlina napetosti duha in razigranosti srca, iz katerih je potem mogoče črpati prijetne občutke optimizma še dolgo po koncu potovanja.

Visoko v gorah je narava polna darov, a manjkajo ljudje, nižje spodaj pa so bile ceste največkrat prevožene v poskakujočih avtobusih ali hrumečih tovornjakih. Izkušnje, ki so se podobno iztekale ob mojih prejšnjih potovanjih po deželah vzdolž Himalaje, so bile tiste, zaradi katerih sem iskal nove načine, kako doživeti vse te lepote hkrati in čim bolj neposredno. Medtem ko sem sam premišljeval o potovanju s konjem ali na podoben način, je nekdo skonstruiral gorsko kolo, ki je zmoglo poti, kakršnih si prej s kolesom ni bilo moč zamišljati.

Na pomlad leta 1991 so se vsa naključja uredila tako, da ni bilo več pravih vzrokov za odlog poti. Treba je bilo le še udejaniti davno sanjane želje.

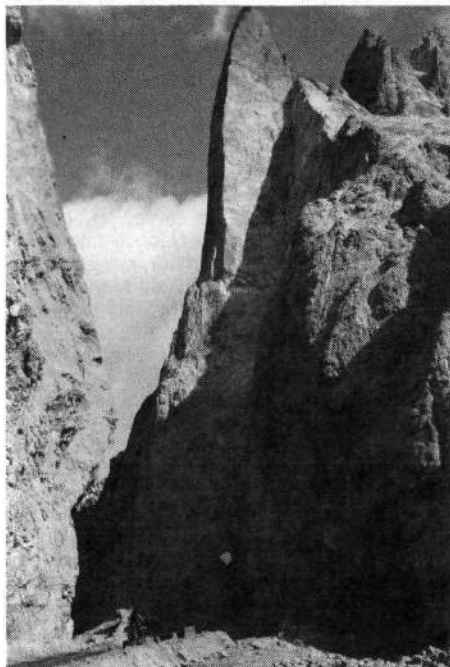
Junija je moje gorsko kolo dobilo novo obleko: novo ojačano gonilko in močne prednje in zadnje nosilce za torbe. Podobno se je dogajalo s kolesom mojega popotnega tovariša **Janija**, ki je sicer dobil dolžnosti mehanika najine male odprave.

PRELAZ ZOJI, VISOK »LE« 3529 METROV

Jasnega julijskega dopoldneva sva potem, ko nama je uspelo odsloviti vse lokalne trgovce, v enem od plavajočih čolnov na jezeru Dal v Šrinagarju sestavljala najini kolesi, ki sta pot do tam prepotovali v plastičnih vrečah. Sodeč po videzu pot zanju ni bila posebno prijazna, saj je bilo treba poravnati tudi nekatere take dele, ki sicer sodijo med najtrše. Vseeno sva lahko že popoldne šla na poskusno vožnjo po izumrlih šrinagarskih cestah okoli jezera in šele nekaj kilometrov iz mesta srečala sproščene obraze, ki so zvedavo pogledovali za dvema osamljenima jezdecema. Voda se je bleščala v večerni srebrnini in prvič na poti sva s polnimi pljuči zadihala sok ugodja prihajajočega potovanja, ki se je začelo z mnogimi administrativnimi zapletmi.

Že prihod v Kašmirsko dolino je bil težaven, saj je vojska zaradi upornih Kašmircev uvedla policijsko uro in številne cestne zapore, mimo katerih sva ponekod smela le zato, ker vojaki pač niso imeli navodil, kako ravnati s kolesarji. Turistov je bilo ta čas v Kašmirju zelo malo, pa še ti so potovali v spremstvu, ker so junija nekatere izmed njih domači rokovnjači preprosto ugrabili.

Posebno polna neznank je bila pot skozi Ladak, ki je deloma še vedno sporno ozemlje med Kitajsko in Indijo; ti dve državi sta se za deželo tudi že vojaško spopadli. Cesta od ladaške prestolnice Leha vodi naprej po naravnih poteh ob Indu v Tibet, proti sveti gori Kailaš in dalje

Cesta iz Leha v Manali se začne z globokimi soteskami

v dolino Tsang poja. Midva sva kljub prepričevanju uradnikov in vojakov iz obeh držav, da naju spustijo dalje, načrt v to smer morala opustiti. Na voljo nama je ostala cesta iz Leha v Manali, ki ob najinem prihodu v Kašmir še ni bila odprta, v literaturi o teh krajih pa je tudi pisalo, da individualna potovanja tam čez niso mogoča. Ugibanja o vsem tem sva preložila na kraje, kjer se naj bi o vsem tem dogovorili. Medtem pa sva že drugi dan poti premagovala strmne prelaza Zoji, ki slovi kot eden od najbolj nevarnih, čeprav je visok »le« 3529 metrov. Že spodaj je bilo mogoče videti dolgo kačo vozil, ki so že dva dni stala pred udrtim plazom.

Naravni pogoji v teh krajih ne omogočajo varno speljane ceste, zato ta vodi po pobočju, ki ga sekajo številna melišča in snežišča, ta pa cesto stalno zasipajo ali pa jo preprosto odnesejo v dolino. Na lastne oči sva se prepričala, da se pogoji na cesti lahko spremenijo v nekaj sekundah, čakajočim pa ves čas grozijo izstrelki kamenja in drseča pobočja. Zoji La je še močno pod vplivom jugovzhodnih zračnih mas, ki ga zasujejo s snegom, prečijo pa ga tudi zahodni zračni tokovi s svojimi tovari snega. Tako je vrh prelaza še junija obložen z deset- in večmetrskimi skladi snega, ki ga vzdolž ceste prerežejo z buldožerji.

Ta dan sva prenočila pod prelazom v naselju Dras, ki je znano kot drugi najbolj mrzli naseljeni

kraj na svetu, obenem pa je prvo naselje v Ladaku.

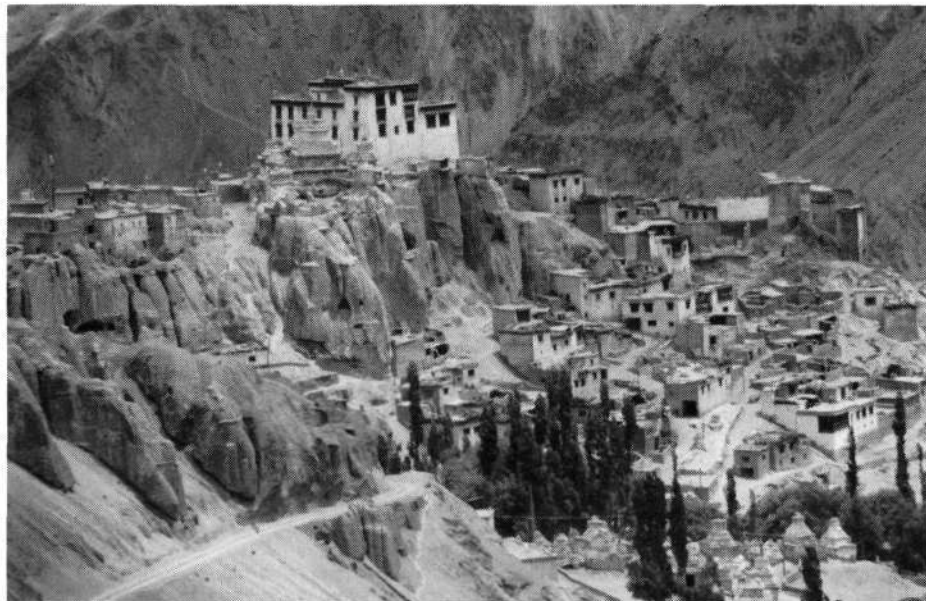
PESTRA VEROVANJA

Kašmirska dolina je pretežno muslimanska že vse od 14. stoletja, ko je islam sunitske sekte izrinil hinduizem in budizem ter se utrdil še v prvih naseljih Ladaka, vključno s starim trgovskim središčem Kargilom. Od tod dalje se začelja visokogorska puščava s skrbno obdelanimi in namakanimi dolinami ob rekah. Hkrati se pojavijo budistični simboli, kot so čorteni in gompe, pa tudi številni maniji in molilne zastavice. Prvo večje naselje je Mulbek, ki naju je pozdravilo z mogočno skulpturo Bude prihodnosti – Maitrijo. V Kristusovih časih so ga vklesali v skalno pečino ob cesti. Naselje premore kar dva samostana in eden od njiju kraljuje visoko nad dolino na gladki skali, dostopni le po dveh strmih poteh.

Obrazi po naseljih so dobivali vse bolj tibetanske poteze in srce nama je kar poskakovalo od radosti ob srečanjih s temi čudovitimi ljudmi, ki ne poznajo zlobe in nasilja. Kljub skrajno zahtevnim naravnim pogojem so obdržali široko srce in poštenost, ki verjetno oblikujeta spokojne linije obrazov, zaradi katerih so Ladačani lepi ljudje v vseh obdobjih svojega življenja. Budizem jih uči dobrote do soljudi in narave okrog njih, zato sva bila v vseh hišah in vaseh vzdolž Inda sprejeta kot stara družinska prijateljica.

Ladačani se že stoletja držijo nekaterih navad, ki prepletajo njihovo vsakdanje življenje in težko je reči natančno, kaj izvira iz njihove religije, kaj pa iz povsem praktičnih eksistenčnih pogojev.

Samostan Lamayuru na mogočni erodirani skalni pečini pozdravi popotnika ob vstopu v dolino Inda

Vera je način življenja in tudi novosti se nekako smiselno vpletajo vanjo. Stara poganska vera bon se je obdržala v primerih čaščenja naravnih sil, budizem, prek učenjakov povezan z Laso v Tibetu, predstavlja življenjsko filozofijo in etiko, moderna tehnika pa lajša nekatere praktične probleme v življenju in pri verskih obredih.

Priložnosti za spoznanje verskih tradicij sva imela več kot jih je bilo kjerkoli vzdolž Himalaje. Menihi v ladaških samostanih so naju sprejeli medse na svojih obredih in lahko sva sedela z njimi pri branju jutranjih ali večernih manter, pila slan maslen čaj, jedla v čaj namočeno tsampo in po napornih poteh počivala ob enoličnih zvokih samostanskih glasbil, kot so bobni, rogovi, činele in školjke. Nikoli nama niso odrekli gostoljubja in vsakič smo se obdarjali z nasmehi. Koliko topline in dobrote se je prelilo med nami!

NAJVIŠJA CESTA NA SVETU

Cesto med Lehom in Manalijem so sredi julija odprli in lahko sva zavila na jug prek štirih verig Himalaje in njenih predgorij nazaj v prostranosti Gangeške ravnine. Do Leha sva prečkala že tri visoke prelaze, od katerih je Fatu La dosegel 4094 metrov. Vendar to ni bilo nič v primerjavi s tistim, kar je bilo pred nama. Po dveh urah vožnje iz Leha navzgor po dolini Inda je cesta zavila v ozko sotesko, ograjeno z mogočnimi stenami okoliških gora. Že v Lehu naju je za popotnico pozdravil napis: »Najvišja cesta na svetu, na njej se lahko pogovarjate z bogom«. Kako obetavno!

Odročnost tega dela sveta, ki ga na kakih 350 kilometrih oživijo le sezonska šotorska naselja, je posledica ekstremnih naravnih pogojev, ki jih predstavljajo gorske verige, prehodne le dva do tri mesece na leto, suha, pretežno puščavska

Ladačanke v prazničnih oblekah na festivalu v vasi Tak-tak (Traktok)

pokrajina in stalno drseča pobočja, na katerih je komajda moč vzdrževati cesto.

V ušesih so nama še vedno odmevali zvoki nedeljskega festivala in plesa barv na čast bogovom, ko sva se naslednjega dne vzpenjala v njihove hrame na vrh 5424 metrov visokega prelaza Taglang, kjer je med molilnimi zastavicami sijal naslednji domiselni napis: »Prečili ste drugi najvišji prelaz na svetu. Neverjetno, kajne-da!«

Pot v domovanje bogov ni bila posebno prijazna. Številne preizkušnje v obliki globokih zametov prahu in pokajočih ledenikov, ki so presekanjani viseli nad najinima glavama, so opozarjale na vsemogočnost najvišjega – Narave, ki naju je sprejela brez vnaprejšnjih zagotovil. Vse nama je bilo obljubljeno, vendar za ceno srečnih naključij in trdne volje, ki se je nekje na poti navzgor spremenila v nagon.

Zgoraj se je odprla nova prostrana puščavska ravnina enolične pokrajine, ki je po kratkem spustu nekje daleč na obzorju ponovno dosegla višino 5200 metrov. Za daljnim obzorjem so bili postavljeni šotori prijaznih mož z njihovimi čeblijavimi ženami, ki so nama na večer tega dne pripravili obilno večerjo. Čaj je premogel tudi nekaj ruma in večerno zadovoljstvo je bilo neizmerno.

Naslednji dan je bil skoraj enak, le da sta bila to pot dva prelaza in obupni tlak okroglih skal, ki je najini zapestji spremenil v trepetajoča mravljišča. Samotno opoldansko kosilo sva pojedla na prtu gorskega cvetja in komaj sva zadihala opoj bučeče tišine, že naju je na pot pognala negotovost oddaljenosti naslednjih šotorov. Noči so tukaj strupeno mrzle, razdalje pa nikoli take, kot jih pričakuješ. Negotovost, sol zadovoljstva neznanih poti, je na začetku skoraj vedno grozeč meč, ki hoče spodsekati odločnost.

V večerno temo so se izrisali obrisi šotorov, ko sva vozila zadnje metre brezpotja novemu zavetju naproti, cesta pa je potuhnjeno prihajala nekje s strani, kajti ta dan smo se na koncu razšli. Brezpotja so bila pač prijaznejša.

Z novim jutrom so nama prišli naproti prvi utrinki monsuna. Pokrajina si je privoščila že nekaj več zelenega razkošja in obilno vodovje iz snežišč okrog 4650 metrov visokega Baralache La je zalivalo cesto, ki se je ponekod vdala in izginila. Struge hudournikov so postajale vse pogostejše postaje, na katerih sva vadila izbrane dele najinega besednega zaklada.

Za Rotang Lajem sva zapustila deželo snega in ledu ter se potopila v toplino monsunskega gozda okoli Manalija. Nov svet in drugačni ljudje so prihajali naproti s svojimi barvami, ki sva jih vpijala na ulicah mesta, komaj zaslužnega tega imena, in na terasi hotela, kjer sva se lenobno pretegovala nekaj naslednjih dni.

V GARVALSKI HIMALAJI

Deževnega avgustovskega jutra sva se že navsezgodaj zjutraj pogajala z načelnikom vojaškega tabora v eni od dolin za grebeni Trisula in Nanda Devija blizu tibetanske meje. Megla je poglela po okoliških pobočjih in v tihi, grozeči mrak ovila tudi sedemtisočak Kamet, kar pa ni bilo dovolj, da bi se izognila sitnim in zdolgočasnim vojakom. V pol ure sva pognala na noge cel okoliški garnizon, iz katerega so prišli na pogovore vsi oficirji, ki so imeli kakšen uglednejši čin. Skupaj z vladnimi uradniki so trmasto vztrajali pri svojem in nama niso dovolili niti do petsto metrov oddaljenega naselja, o spremstvu pa ni bilo govora. Paradoksi birokratskih skupnosti so prišli ponovno na dan, saj je bilo mogoče čutiti, da naju nekateri niso uslišali le zaradi strahu pred drugimi jastrebi.

Obrnila sva nazaj v Badrinath, visokogorsko naselje z znamenitim hinduističnim svetiščem in izvirov svete vroče vode, kamor so prihajale

Najvišja cesta na svetu: na njej se lahko pogovarjate z bogom

karavane vernikov iz malodane vse Indije. Verski fanatiki so ljubosumno varovali nekatere relikvije, ki se jim brezverci najinega kova niso smeli približati. Edini pravi verniki, popotni saduji, ki jim življenje mineva na poteh med Gangeško nižino in svetišč v Himalaji, so bili veliko bolj dostopni. Mnoge naslednje dni smo preživeli skupaj pod skalnimi pečinami globokih sotesk ter čakali, da se bo monsun unesel. Bili so dnevi, ko sva na pot lahko šla šele na večer, ki je v temo zavil strme prepade, ti pa so kar čakali na kako najino napako. Bliže sva bila južnemu robu Himalaje, obilnejši so bili darovi z neba in le slikovite vasice, položene v naročje mehkih zelenih teras, so naju s svojimi ljudmi obdržale na kolesih. Žareče oglje otroških oči je strmelo v najini prikazni, drveči po blatnih cestah in vedno znova podžigalo najina ognja poti. Hišni gospodar v eni izmed dvarhatskih domačij naju je zazibal v sen z recitiranjem Bagavadgite, po strmih serpentinah pa so naju poganjali šumi zibajočih se borov.

In vendar je prišel nepreklicni konec. Obstajajo tako banalne višje sile, kot je služba s tistimi, ki ne razumejo tvojih hrepenenj. Jani je potem vozil še naprej vzdolž Anapurn in v Langtang, sam pa sem si čez glavo pokrtil vrečo slepote in se delal, kot da ni bilo ničesar, kot da sem le skočil iz utečenega stroja brezplodnega življenja ter zadremal v ranjske sanje. A slike so ostale žive; zgradile so trdnjavo samozaupanja in lepote življenja, ki ga je mogoče živeti. Potrebna je le močna želja.

Zahvaljujem se tistim, brez katerih te poti morda ne bi bile prevožene: Express optika Krstič, Ljubljanske mlekarne, Mont-Kozje, Stanovanjsko komunalna banka idr.

Planinci med olimpijci?

Načelnik Komisije za alpinizem pri Planinski zvezi Slovenije **Brane Žorž** je letošnjega 11. novembra predsedniku slovenske krovne planinske organizacije **Andreju Brvarju** napisal pismo z naslednjo vsebino:

»Malo je športov, ki so v tako kratkem času dosegli tako veliko popularnost in razvoj kot športno plezanje. Po dveh letih že spremljamo tekmovanje na umetnih stenah doma in v svetu. Športno plezanje je dobilo pravila, organizatorje, zmagovalce, tekmovanja.

S športnim plezanjem v svetu upravlja svetovna športno-plezalna zveza (C. E. C.) pri UIAA. Slovenija je od njenega začetka stalna članica. Naš član je njen podpredsednik. Leta 1989 so že organizirali svetovni pokal in od takrat naša reprezentanca redno sodeluje na tekmah (v letu 1991 Dunaj, Clusone, Innsbruck, Tokio, Nürnberg, Birmingham). V Frankfurtu je bilo od 2. do 6. oktobra letos prvo svetovno prvenstvo.

V Sloveniji je športno plezanje razvito na svetovni ravni. Organizirano je prvenstvo države, pokal in liga za pionirje, mladince in člane. Organizirana so tudi Masters tekmovanja.

Športni plezalci so organizirani v športno plezalnih odsekih in plezalnih klubih. V Sloveniji obstaja že več aktivnih tekmovalcev. Nekateri od njih že sedaj dosegajo svetovni vrh. V tekmovalno športno plezanje so se pripravljene profesionalno vključiti. Verjamemo, da samo na tak način lahko pričakujemo vrhunske rezultate.

Športno plezanje je tudi medijsko zanimivo. Zato je v svetu vedno več firm zainteresiranih za sponzorstvo tekmovalcev, reprezentance in tudi večjih tekmovanj. Znani sponzorji so Sony, Fuji, Philips, Spar, Ecco, Despar, Z-Bank Wien itd. Vodilne evropske in svetovne TV hiše redno prenašajo tekmovanja za svetovni pokal. V športnem plezanju sodelujejo že vse celine. Tekmovalci prihajajo iz Avstrije, Italije, Švice, Francije, Španije, Anglije, Nemčije, Belgije, Romunije, Bolgarije, Češke in Slovaške, Poljske, Sovjetske zveze, Kanade, Amerike, Japonske, Koreje.

Zaradi naštetih razlogov je športno plezanje sprejeto kot demonstracijski šport na naslednjih zimskih olimpijskih igrah v Albertvillu. So pa vse verjetnosti, da športno plezanje postane redni šport zimskih olimpijskih iger.

Naši cilji so organizirati kvalitetno športno plezalno reprezentanco. Biti še s kvalitetnejšimi tekmovalci na vseh tekmah zunaj naše mlade države. Po vojni na Slovenskem v tujini nastopamo samo še pod slovensko zastavo.

Ti podatki so napisani v telegrafski obliki in ne povedo vseh podrobnosti, ki spremljajo športno plezanje. So pa razlogi, zakaj želimo biti člani slovenskega olimpijskega komiteja. Samo direktni stiki in sodelovanje z najvišjim športnim telesom v Sloveniji lahko dvignejo raven tega mladega in atraktivnega športa, ki ima jasno olimpijsko perspektivo in ki smo ga v Sloveniji začeli gojiti med prvimi v svetu.«